

מערכי לב

הרב יוסי שטרן

- א. ר"א בן ערך - "מכריע את כולם"
- ב. לב טוב - ארבע צינורות, ממנו ואליו
- ג. סדור בזוגות, לקראת מבנה ותהליך
- ד. "הלב הטוב", ומחזור הדם באדם
- ה. שבחם ומחשבתם של הארבעה
- ו. סיכום בתרשים

אמר להם: צאו וראו
איזו היא דרך ישרה
שידבק בה האדם

הוא היה
מונה שבחם

"חמשה תלמידים
היו לו
לרבן יוחנן בן זכאי

עין טובה

בור סוד

ר' אליעזר בן הורקנוס

חבר טוב

אשרי יולדתו

ר' יהושע בן חנניה

שכן טוב

חסיד

ר' יוסי הכהן

הרואה את הנולד

ירא חטא

ר' שמעון בן נתנאל

לב טוב

מעין המתגבר

ר' אלעזר בן ערך

אמר להם: רואה אני את דברי ר"א בן ערך -
שבכלל דבריו דבריכם" (אבות ב, ח-ט).

א. "ר' אלעזר בן ערך - מכריע את כולם"

חמשת תלמידיו הנבחרים של ריב"ז, יחדיו, מהווים מרכבה לשלמות הופעת השכינה.
ארבעה מהם, מוליכים את שורשי המרכבה, לכל רוח, ואילו אלעזר בן ערך - הוא
המעין המתגבר - הוא הלב הטוב - הפנימי לארבעתם, ולכן

”בכלל דבריו דברי כולם”.

מקובלנו, שהשלם הוא יותר מאשר סכום חלקיו. במילים אחרות: ציבור הינו יותר מאשר אוסף של פרטים. זהו אפוא, ייחודו של ר”א בן ערך - לערוך את הפרטים, באופן שיהיו מקושרים עם הכלל.

אחר שריב”ז מונה את שבחם של כל החמישה, הוא מוסיף: ”אם יהיו כל חכמי ישראל בכף מאזניים... ור”א בן ערך בכף שניה - מכריע את כולם”.

נראה כי פרוש ההכרעה מלשון עריכה, ולא במשמעות של פסילת האחרים, כמו ה”כתוב השלישי המכריע בין שני כתובים” - מאזן ביניהם.

אפשר, ששמו אלעזר בן ערך גרם לו, שלימד את עצמו לעשות מאוסף של פרטים - מערכה שלמה.

לא נתפלא אפוא, שכאשר נתבקש למצוא את הדרך שידבק בה האדם - בחר בלב הטוב, אשר מתפקד בגוף כמאחד את כל האברים להיות בשלמות - ”לאדם מערכי לב”.

בבחירתו, הצדיק את השבח של רבו, ואף נתפרש שלמותו: ”רואה אני דברי ר”א בן ערך, שבכלל דבריו דבריכם”.

כיצד כלל בדבריו - ”לב טוב”, את דברי ארבעת חבריו?

ב. ”לב טוב” - וארבע הדרכים ממנו ואליו

מבחינה מוסרית - בהנהגת המידות, נתפס בעל ה”לב טוב”, כאדם ידידותי, עוזר לזולת, תורם וכיו”ב. נוכל להבין משמעות עמוקה יותר אם נכניס את הלב לידי פשוטו, ע”י שנקביל בין מבנה הלב הביולוגי ותפקודו, ונלמד ממנו על ה”לב טוב” הרוחני.

שבחו של ר”א בן ערך - ”מעייץ המתגבר” - מזכיר את הפסוק הקדום:

”ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים”.

הלב, גם הוא מבטא מרכז של נביעת הרצון, והוא מוליך - ממנו ואליו - ארבעה צנורות. ברצוא ושוב.

את ארבע הדרכים הישרות, שבחרו ר' אליעזר, ר' יהושע, ר"ש ור' יוסי - איחד ר"א בן ערך¹, ע"י שהשלים את המרכז: הלב הטוב. כך נעשו הדרכים לארבע צינורות, במערכת מחזורית אחת שלמה של השפעה.

בהמשך נתאר כיצד ה"לב הטוב", על ארבעת מרכיביו, מקביל ללב הביולוגי - אשר גם אליו מחוברים ארבעה צינורות - והוא שמחיה את האדם להיות אחד.

ג. סדור בזוגות, לקראת מבנה ותהליך

בכדי להבין את התהליך השלם שנכלל בלב הטוב², יש לבחון את ארבעת התכונות הנזכרות, עפ"י סדר, היוצר שלבים.

במשנה מובא סדר, שבו כל אחד מוסיף על חברו - מה שמוכח מכך שר"א בן ערך נכתב אחרון - לכן בכתבנו, נביא הדברים כסדרם המוסיף, מלמעלה למטה: הרואה את הנולד, שכן טוב, חבר טוב, עין טובה.

בראשית סידור התכונות וחלוקתן, נקל להבחין בשני זוגות, שרוב הדמיון בתכונותיהם:

◆ הרואה את הנולד - עין טובה.

◆ שכן טוב - חבר טוב.

בכל זאת, מה בין הרואה את הנולד, לעין טובה?

הראשון הוא בחכמה, שכן: "איזהו חכם - הרואה את הנולד" (תמיד לב ע"א).

עין טובה, לעומת זאת, עניינה במידות ובהתנהגות (עין טובה, היא מידה טובה).

ומה בין שכן טוב לחבר טוב?

1 בהמשך לתמורות הקודמות: אלעזר בן ערך מכריע את כולם, מלשון עושה מערכה (בכלל דבריו דבריכם), יתווסף ערך מלשון ערך, כגון "ערכי עלי" - שהוא מוחלט, קצוב ושלם, לעומת "דמי עלי" - המבטא עניין יחסי... כאן הלב הטוב הוא כעין הערך המוחלט, והצינורות הן בחינת "דמי עלי" (כעין הדם הזורם בצינורות).

2 לב טוב - גימטריא מ"ט - מורה על ההתכללות השלמה כידוע, בסוד ספירת העומר, שבע שביעות, עיין בני יששכר בענין ל"ג בעומר, על חלוקת המ"ט ל: לב ו- טוב, ובהתייחסו למשנתנו.

חבר, יסודו בבחירה - חבר בוחרים או קונים - "קנה לך חבר", לעומת השכן שע"פ רוב הוא מציאות קיימת, לא שייכת לבחירה. הדרך הישרה של "שכן טוב", מתבטאת ביחסי שכנות טובים קבועים. במילים אחרות: חבר שייך ליסוד משתנה, ומייצג את הפן הבחירי, ואילו שכן שייך ליסוד הקבוע ולכן מייצג פן סגולי.

דרך משל: זוג שמחליט להתחתן הופך מחבר טוב, לשכן טוב: "איש ואישה זכו - שכינה ביניהם" - אחר שבחרו ונתחברו זה לזו, החליטו לשכון יחדיו.

אולם הסדר המובא במשנה, הוא לא רק עפ"י הדמיון הרב שבזוגות, כי אם באופן שבו הם משלימים³ זה את זה:

◆ הרואה את הנולד - סמוך לשכן טוב

◆ עין טובה - חבר טוב

סדר התכונות ומסלול ההשפעה השלם של "הלב הטוב", שכולל בדבריו את כולם, יתבאר ע"י ההקבלה ללב הביולוגי החי. וזהו "דבר גדול הנתלה בדבר קטן".

ד. הלב הטוב, ומחזור הדם - באדם

רקע ביולוגי קצר:

הלב הוא איבר שרירי, המזרים את הדם באדם. הדם, כמובן - הוא המחיה את כל התאים בגוף, בנתינת מזון וחמצן.

במבנה כללי, הלב מחולק לשני חצאים, בכל אחד מהם חדר ועליה, ואליהם מחוברים ארבעה צנורות הדם הראשיים.

הלב מקיים שני מחזורי זרימה במקביל:

המחזור הגדול:

נתינת דם עשיר בחמצן לאיברים - דרך העורקים, והחזרת הדם העני בחמצן - בוורידים.

3 כביכול נמצא זוג של משפיעים חוג של מקבלים. סידור הזוגות מחדש נעשה עפ"י משפיע ומקבל עליונים, מקבל ומשפיע תחתונים (ע"ד ארבע אותיות שבשם הויה).

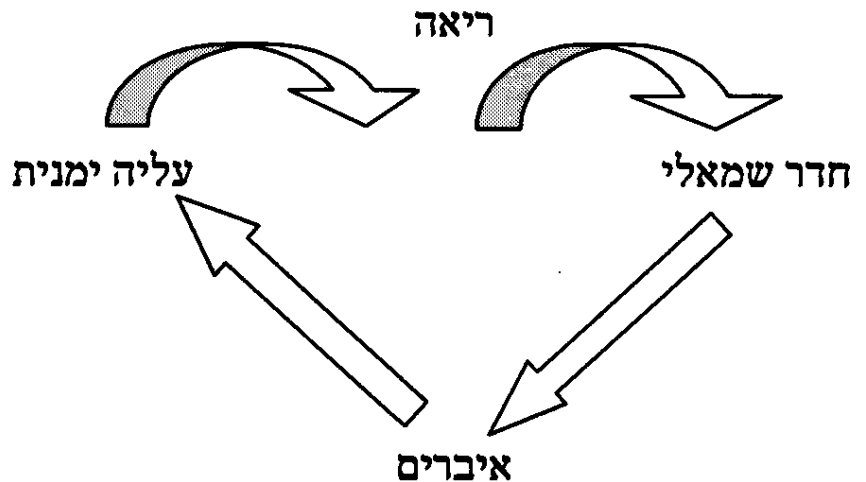
המחזור הקטן:

הזרמת דם עני בחמצן אל הריאה, דרך עורק הריאה, שם מתרחש חילוף הגזים (תהליך הנשימה). אזי חוזר הדם העשיר בחמצן אל הלב, משם אל האיברים, וחוזר חלילה.

בכדי להבחין במסלול המחזורי, נתאר מודל פשטני של מחזור הדם:

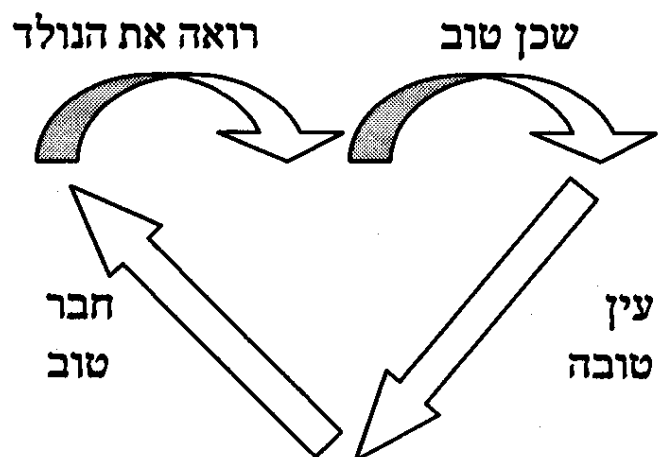
בלב הביולוגי:

המחזור הקטן, בו מתמלא הלב בדם עשיר בחמצן, הוא הכנה לקראת המחזור הגדול, בו ישפיע הלב לכל האיברים את שנאגר בו.

באופן דומה נתאר מודל פשטני שיובהר בהמשך, המקביל את ארבע הדרכים הישרות לארבעת השלבים, במחזור⁴ השפעה כללי אחד - של הלב הטוב:

בלב הרוחני: הכנת השפע ותיקונו, במקביל למחזור הקטן - נעשית ע"י השפע "הרואה את הנולד", ו"שכן טוב", ואילו נתינת במקביל למחזור הגדול - נעשית ע"י "עין טובה", ו"חבר טוב". כך - ר"א בן ערך, האומר "לב טוב", אינו מוסיף דרך, אלא מבקש לכלול את ארבע הדרכים, לפעול יחדיו בצורת "לב טוב".

את פעולת ה"לב הטוב", זה הרוחני, נדגים דרך חינוך, ונמשיל אותו למערכת השפעה של מורה על תלמיד. תהליך ה"לב הטוב",

4 מחזור הוא מעגלי, לכן ניתן לבחור מהיכן להתחיל. בחרנו להתחיל מהמחזור הקטן - תחילת התיקון: הפיכת הדם לדם מועיל, ואח"כ התרומה לאיברים.

כאמור, נכון כמודל רב שלבי עבור כל דרך ישרה שידבק בה האדם, החפץ לעזור ולהשפיע בצורה לבבית - מחזורית, חיה ושלמה.

ראיית הנולד - שלב ההכרות

כאמור - הזוג העליון: "הרואה את הנולד" ו"שכן טוב", הגם שני השלבים הראשונים, והם טרום ההדרכה הפעילה, כמו בלב הטבעי - בו המחזור הקטן דואג לעצם העשרת הדם שינתן אח"כ לאברים.

ב"ראיית הנולד", נדרש המחנך לחכמתו (איזהו חכם...), על מנת להכיר את נפשו של התלמיד, ולראות מה עשוי להוולד ממנו.

בשלב ההכרות, המחנך עדיין חיצוני לתלמיד, רק מחכים⁵ אודותיו. אמנם ההכרות כשלעצמה כבר פועלת רושם מרחוק על התלמיד, אך לא בזה תכליתה. עיקר יעודה בראיית הפוטנציאל הייחודי של התלמיד.

שכן טוב - שלב של נוכחות

שלב זה, אחר החכמה של ראיית הנולד, קשור בהתבוננות⁶.

עדיין אין המורה נותן עצות והוראות מעשיות, אלא משרה שכנותו אצל התלמיד. אותה הראייה מרחוק, שנעשתה זה מכבר, בבחינת "רואה את הנולד", עתה מתקרבת ונפתחת, ומקבלת פן אישי. כך מושגות שתי מטרות:

האחת - מצד התלמיד: ה"שכנות הטובה" - הנוכחות של המורה, מעניקה לתלמיד בטחון. תשומת הלב והקשר האישי, כמו "אם על בנים", ומחוללת בתלמיד את הרצון להיות מקבל.

השניה - מצד המורה: ה"שכנות הטובה" פותחת בפניו שערים, להתבוננות באורחותיו של התלמיד, וההכרות הראשונית מקבלת צורה של "תוכנית חינוכית".

5 איזהו חכם - הרואה את הנולד", ועוד אמרו: "איזהו חכם? הלומד מכל אדם". ראיית הנולד לגבי הפוטנציאל של התלמיד, תלויה ביכולת הראשונית של המורה ללמוד. ללמוד את עצמותו של התלמיד. כך, ראשית הדרך היא "ללמוד ע"מ ללמד".

6 יודעי ח"ן יבחינו בסדר חו"ב כשלבים הראשונים, כנגד המחזור העליון וכנגד י-ה, "הנסתרות לה' אלוקינו", ובהמשך - הזוג התחתון, תו"מ (מידות ומעשים), כנגד ו-ה שבשם: "הנגלות לנו ולבנינו". בהקבלה למחזור הגדול הנותן את השפע בפועל.

התלמיד נהנה מן ההתעניינות בו, והמורה לומד לאבחן⁷ דרכי גישה פרטיות - נתיבים⁸ אל ליבו של התלמיד - ואלו ילוו אותם בהמשך, לאורך ההדרכה המעשית.

שני השלבים הראשונים, הנם שתי בחינות של הכנה: שלב "אבהי" - המאופייין בראיה מבחוץ, ושלב "אימהי" - המאופייין בתחושת נוכחות.

בהקבלה אל ה"לב הטבעי", שלבים אלו מתאימים למחזור הקטן, בו הלב ב"רצוא ושוב"⁹, מעשיר את הדם בחמצן. עתה, מוכן הוא לקראת ייעודו העיקרי - המחזור הגדול - הזרמת הדם החיוני אל האיברים, לתועלת תפקידם.

עין טובה - שלב ההדרכה

בהבנה הפשוטה ביותר, "עין טובה" היא מידה טובה של נתינה.

במקרה בו אנו דנים: הנתינה היא גופה של ההוראה. אולם, הוראה ב"עין טובה" - משמעותה שמלבד העברת התכנים, נותן המחנך גם את האמצעים להתמודד בהצלחה עם האתגרים שמעמיד בפני התלמיד. במסכת בבא בתרא (סד ע"ב), שואלת הגמרא האם במכירת בור, נכללת בברור גם הדרך בשדה המובילה אליו, ועונה ר' עקיבא: "מוכר, בעין יפה מוכר". מכירה בעין יפה אינה מסתפקת רק בהעברת החפץ עצמו, אלא, גם בדרך להגיע אליו. המשפיע משפיע, באופן שבו המקבל יוכל לקבל - זו היא נתינה בעין טובה.

מתוך שלבי ההכנה: ההכרות והנוכחות, נעשית ההדרכה המעשית בעין טובה.

בהקבלה ללב הטבעי: הצינור המשפיע הוא "אבי העורקים", המזרים את הדם העשיר בחמצן מהלב אל האברים.

7 להבדיל מאבחון חיצוני, העשוי להשיג את יעדיו המדעיים, אך לעיתים יוצא שכרו בהפסדו של התלמיד, המאבד את בטחונו העצמי.

8 תחילת ספר יצירה: "בשלושים ושתיים (ל"ב) נתיבות... ברא את עולמו". הלב הכללי מתחלק לל"ב נתיבי הנהגה. המהר"ל חילק את ספרו נתיבות עולם לל"ב נתיבים.

9 רצוא - בחכמה, ושוב - בבינה. חכם הרואה את הנולד - בהקבלה לעורק הריאה המריץ את הדם להעשרתו.

המתבונן, "שכן טוב" - בהקבלה לווריד המחזיר את הדם ה"טוב" אל הלב - "ולבבו יבין ושב ורפא לו".

"אבי העורקים" באומה הישראלית - הוא אברהם אבינו¹⁰, ראש המחנכים - "וירק את חניכיו".

ומי הם תלמידיו? "כל מי שיש בידו שלושה דברים הללו - מתלמידיו של אברהם אבינו: עין טובה, ורוח נמוכה, ונפש שפלה..." (אבות ה, ט) אברהם אבינו הוא מרכבה למידת החסד¹¹ - מידת הנתינה.

"טוב עין הוא יבורך"¹² - "אל תקרי יבורך אלא יברך".

בעל מידת "עין טובה"¹³, דואג למקבל כאשר הוא משפיע. למורה יש עניין בהצלחת התלמיד.

בחינוך כזה - אין המורה רק מוסר את התורה (מלשון הוראה) לתלמיד, אלא היא נלמדת מתוך ברכה, בבחינת: "ברכו בתורה תחילה". לימוד שקודמת לו ברכה - נספג אצל התלמיד ומופנם על ידו.

חבר טוב - שלב העצמאות

להדרכה המעשית - קדמו שלבי הכנה ותכנון, אך לאחר ההוראה בפועל מה נותר עוד למורה לעשות?

השלב המסיים במחזור של הלב הרוחני הנו "חבר טוב". חבר - מלשון חיבור.

התוצאה של כל התהליך תהיה חיבור של המחנך עם התלמיד, גם כאשר הוא לא נוכח, ולא מורה בפועל, גם אילו התלמיד בא למציאות חדשה, כגון שעבר למורה חדש, מכל מקום - התלמיד מחובר עם המורה או עם תורתו בקשר עצמי.

10 אברהם - האב שמעביר את השפע אל רמ"ח (גימטריא אברהם) האברים.

11 עיין הערה 6 וכאן בא ההמשך מעניין ההוראה עצמה בחינת התורה מידת תפארת עיקר הו"ק ("והתפארת - זו מתן תורה") ובפרט, המידה הראשונה מידת החסד - מידת אברהם אבינו ע"ה - תכונת הנתינה הנמשכת אל כל יתר המידות, בסוה"כ "יומם יצווה ה' חסדו" - יום, שהולך עם כל הימים.

12 משלי כב, ט. סוטה לח ע"ב.

13 "עין טובה - אחד מארבעים" (בינונית אחת מחמישים), דרך רמו, משמעות העין הטובה, כרוכה ביסוד היצירה של התלמיד, שהלא ולד נוצר לארבעים יום, בבחינת "רואה את הנולד", וכפי שנסיים: "אשרי יולדתו".

ע"מ להשיג את החיבור המיוחל, אי אפשר למורה לסיים את תהליך החינוך במתן ההוראה, אף לא בסיוע הכלים לקבל אותה. עליו לאמץ את דרכו הישרה של ר' יהושע, ולהעשות "חבר טוב".

כיצד היא הדרך להעשות חבר טוב?

נשוב ונלמד את "מערכי הלב הטוב", מן הלב התחתון - הטבעי:

כאמור, המחזור הגדול, כמו גם המחזור הקטן, מחולק הלוך ושוב: הלוך, צינורות העורקים - המזרימים את הדם לאיברים, ושוב, צינורות הוורידים - המשיבים את הדם אל הלב. כ"חבר טוב" ניתן, לתת משוב.

כאשר המחנך יוצר "חיבור טוב" עם התלמיד, מתקיימת הטמעה של הלימוד. התלמיד אינו מתנגד למבחן או אף לתוכחה - "הוכח תוכיח את עמיתך". כמו בהחזרת הדם העני בחמצן אל הלב, גם כאן, כאשר יש קרבה כשל חברים, יש מקום לביקורת בונה. כחבר המלווה את רעהו בחוויותיו, ניתן להעמיד את האדם במקומו, ולא "לשאת עליו חטא".

משוב זה, שהתלמיד מכיר בחשיבותו, מגמתו היא להעמיד את התלמיד על עצמאותו.

מעבר לסיום מסלול ההשפעה, יש כאן פתיחה למחזור חדש: פעימה נוספת של הלב המתחילה בהערכת מצב מחודשת, המתחילה מראיית הנולד וממשיכה הלאה. וככל שיפעם הלב פעם אחר פעם, יתקרבו הלבבות ותלבלב מערכת היחסים...

ה. שבחם ומחשבתם של הארבעה

השבח הוא התאור הפנימי של האדם, שמתבטא לאחר מכן במחשבתו. הדרך הישרה שבחר כל תנא, (בכחינת מחשבתו) נובעת אם כן, משבחו.

לפיכך יש לצרף את השבח של ארבעת התנאים לתהליך ההשפעה של ה"לב הטוב", שבחו של ה"מעייין המתגבר", התבאר בפסוק: "נהר יוצא מעדן, ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים".

השבח מוסיף על המחשבה את המעורבות האישית, והוא מתאר את האופן בו ניתן לאמץ את הדרך הישרה.

בדרך העבודה נודע הסדר: "דחילו ורחימו, רחימו ודחילו" (אהבה - יראה, יראה - אהבה).

ופרוש הדבר שבמציאות התחתונה האהבה גדולה מיראה, אולם בעולם העליון הסדר מתהפך: היראה גדולה מאהבה, "ראשית"¹⁴ חכמה - יראת ה'".

על פי מה שהסברנו הזוג הראשון, מתאר שלבים של הכנת השפע, במקביל למחזור הקטן, ולכן מתאים לעולם העליון:

ר' שמעון הוא ירא חטא, ודרכו הישרה: "רואה את הנולד" - מידתו, אם כן יראה.

ר' יוסי הוא חסיד, ודרכו הישרה: "שכן טוב" - ומידתו אהבה (חסד).

אכן, בעולם העליון היראה קודמת לאהבה.

הזוג השני, המקביל למחזור הגדול, קשור בהעברת השפע, מה שמתאים למציאות התחתונה:

ר' אליעזר הוא בור סוד, ודרכו הישרה: "עין טובה".

ר' יהושע, "אשרי יולדתו", ודרכו הישרה: "חבר טוב".

בעולם התחתון, אכן, קדמה מידת האהבה - "עין טובה", למידת היראה - "חבר טוב"¹⁵.

ר' שמעון: "ירא חטא" - "הרואה את הנולד"

ראייה קשורה ביראה: "וירא ישראל את היד הגדולה... וייראו העם".

בשלב ההכרות - ראייתו החודרת של המורה, את העשוי להוולד מהתלמיד, יוצרת יראה חיונית, של התלמיד כלפי המחנך.

כשלב ראשיתי, חשיבות גדולה ליראה זו, אף היא אינה נעלמת גם כאשר נמשך תהליך ההשפעה, וישנה התקרבות בין התלמיד והמחנך - היא רק מולבשת בלבושים של שכנות וחברות.

אם הראשית נעשית מיד דרך אהבה, מדלגים בעצם על האפשרות לראות את הנולד לטווח ארוך, ודווקא היראה היא זו המאפשרת את הראיה למרחוק - לידע מה יעשה בו.

14 בראשית - ירא בשת (תיקו"ז תיקון ז): היראה עילאה היא "יראת חטא", מידתו של ר' שמעון היא הראשית. יראה תתאה היא "יראת עונש".

15 לכאורה חבר טוב הוא הפך היראה, אולם כבר נאמר, שהחבר הטוב הוא המעמיד את התלמיד על עצמאותו, (במידת דין) ע"י משוב, ועוד יתבאר.

ר' יוסי: "חסיד" - "שכן טוב"

חסד ואהבה קשורים זה לזה. כך שמהיכרות הקרה - "יראת חטא", נעשית התקרבות, אל נוכחות של "שכנות טובה" ע"י החסיד.

"עולם חסד יבנה" - הבניין, בענייננו זהו הבניין החינוכי, מושרש בהתבוננות שמקורה בחסידות. אחר שלב היראה, בו רואים רחוק, בא תור החסידות: החסיד משרה תחושה של שכן טוב - התלמיד אינו מרגיש, שמסתכלים עליו - אלא איתו.

ר' אליעזר: "בור סוד שאינו מאבד טיפה" - "עין טובה"

בור סוד, פירוש, תכונה של קבלה מלאה. תכונה זו, מתאימה לסיים את תהליך ההשפעה - דהיינו, לעצב את התלמיד כך שיקבל מן המחנך ע"פ יכולתו לקבל.

אכן, בסדר הבאת הדברים במשנה מובא ר' אליעזר ראשון, שמשמעותו ע"פ מה שהראנו, ש"לב טוב" הנאמר בסוף הוא העליון, שזהו החיתום: שלמות המקבל.

ההתחלה היא בר"א בן ערך - "מעייין המתגבר", והחיתום: "בור סוד שאינו מאבד טיפה", מאותו מעייין שמתגבר ("נעוץ סופו בתחילתו"¹⁶).

אולם לדברינו - דרכו של ר' אליעזר - "עין טובה" היא לא סוף ההשפעה כי אם עיצומה של הנתינה - כיצד מתאימה היא לשבחו?

העין הטובה בצורתה הנכונה, באה מתוך ה"בור סוד".

סתם משפיע - משפיע כפי יכולתו. המשפיע בעין טובה, דואג שהשפע לא ישפך, אלא יתקבל.

ה"עין הטובה", מסייעת באמצעים של התלמיד לקבל את ההדרכה בצורה מתוקנת, בלא "נזילות" ורטיבות מיותרת. נתינה בעין טובה אינה באה מצד הנותן גרידא, אלא מתחשבת בצורך המקבל, כך שהקבלה תהיה מתאימה: "בור סוד שאינו מאבד טיפה".

ר' יהושע: "חבר טוב" - "אשרי יולדתו"

"אשרי יולדתו" - כלפי מי נאמר השבח, לר' יהושע או לאמו?

16 בשניהם יש צד של הכרעה כנגד כולם, כפי שנזכר במשנה. בחי' "הכל הולך אחר החיתום", "הכל הולך אחר התחלה".

בירושלמי (יבמות ה ע"א) מסופר שאמו הוליכה עריסתו לבית הכנסת, בכדי שידבקו אוזניו בדברי תורה. כיצד אם כן, מתייחס השבח לר' יהושע עצמו?

חבר טוב, כפי שהוזכר - כמסיים את פעולת הלב הטוב - משמעו לחבר.

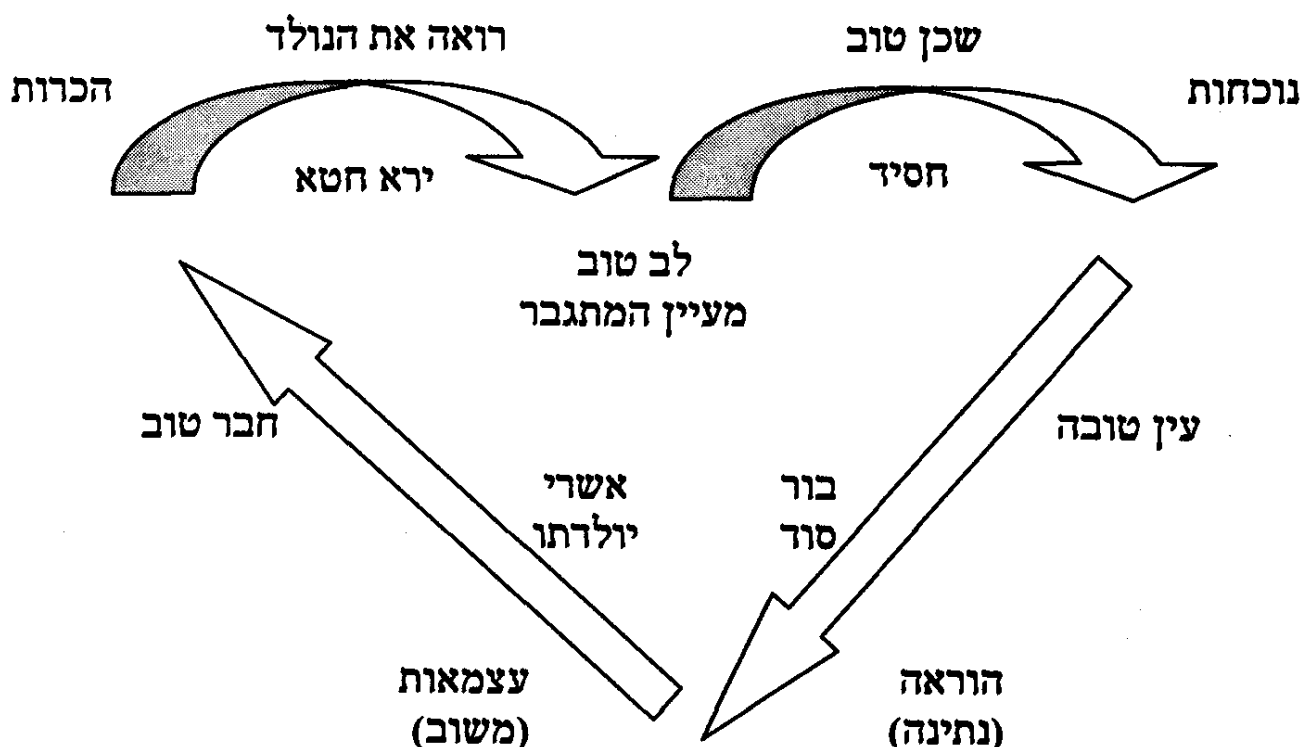
גם אחר שלמות הקבלה בעין טובה, בבחינת "בור סוד שאינו מאבד טיפה", עדיין צריך להיות המקבל מחובר עם התכנים ועם המחנך, ולא רק להכיל אותם.

החיבור, גורם את העמידה העצמאית, ומתגלה בסופו כלידה המחודשת (הולדת מדרגה חדשה ועצמאית).

תחילת הדרך היתה ב"חכם הרואה את הנולד", וסיומה באושר של הלידה עצמה. סיום כזה של חבר טוב הוא סיום שעובר דרך ההקרבה, ההזדהות, והמוכנות לבקר ולשקף בפני התלמיד את מצבו האמיתי, עד שהעניין החינוכי נתחבר ונהיה חלק מעצמיותו, ואז - ניתן לשבח: "אשרי יולדתו".

"כל המלמד את בן חברו כאילו ילדו" - התכונה של "אשרי יולדתו" אינה רק שבח בעלמא של אנשים העומדים מבחוץ, ומשבחים את אמו שיש לה בן מוצלח, אלא זהו גם שבח של ר' יהושע עצמו שמאמין כי החינוך הוא לידה מחדש, לפי דרכו הישרה: "חבר טוב", ובמיוחד כשלב המסיים את המכלול השלם של הלב הטוב, המתחיל בראיית הנולד.

ו. סיכום בתרשים

“כמים הפנים לפנים - כן לב האדם לאדם”
יהי רצון שדברים היוצאים מן הלב יכנסו אל הלב.

